Anna Elomäki
Yliopistotutkija
Tampereen yliopisto
anna.elomaki@tuni.fi

**Kirjallinen lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle**

**Asia: VNS 2/2022 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026**

Lausunto käsittelee koronakriisin sukupuolivaikutuksia talouspolitiikan näkökulmasta. Lausunnon avainviestit ovat seuraavat:

- Koronakriisillä on ollut negatiivisia vaikutuksia työelämän tasa-arvoon sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen ja hoivan jakamiseen, mutta nämä vaikutukset jäivät verrattain lyhytaikaisiksi.
- Kriisin pidempiaikaiset negatiiviset sukupuolivaikutukset liittyvät hyvinvointiin ja mielenterveyteen, syventyneisiin hoivavajeisiin, naisenemmistöisen sote-alan työntekijöiden jaksamiseen sekä mahdolliseen epätyypillisten työsuhteiden lisääntymiseen.
- Hallituksen ja eduskunnan koronakriisin liittyvä päätöksenteko ei huomioinut sukupuolinäkökulmia tarpeeksi. Rajoitus- tuki- ja elpymistoimet suunniteltiin käytännössä ilman sukupuolinäkökulmaa.
- Koronajälleenrakennuksen yhteydessä on tehty vain vähän tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen tähtääviä toimia ja summat ovat olleet pieniä.
- Vuonna 2020 myönnetyt yritysten koronatuet kohdentuivat selvästi enemmän miesvaltaisille kuin naisvaltaisille aloille. Olemassa olevien tuki-instrumenttien kautta myönnetyt tuet kanavoituivat miesvaltaisille aloille (Business Finland, ELY-keskukset), koronakriisin aiheuttamia tappioita lieventämään luotujen instrumenttien mittakaavaltaan selvästi pienemmät tuet taas naisvaltaisille aloille (Kustannustuki, yksinyrittäjien tuki).
- Koronaan liittyvät sosiaaliturvamuutosten tulonjakovaikutukset kohtelivat eri sukupuolia keskimäärin samankaltaisesti. Uudet toimet olivat kansainvälisesti verrattuna pieniä.
- Pidempiaikaisten ja koronakriisin aiheuttamien hoivavajeiden paikkaamiseen kohdennetut investoinnit ovat koronajälleenrakennuksen yhteydessä olleet pieniä, vaikka kriisi syvensi pitkään.
- Sukupuolinäkökulma oli paremmin läsnä kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa. Suunnitelma ei kuitenkaan sisältänyt yhtään sukupuolten tasa-arvon edistämiseen kohdistuvaa toimenpidettä, eivätkä tasa-arvotavoitteet ole olleet näkyvässä roolissa muiden toimenpiteiden suunnittelussa.
- Kriisin pitkäkestoisten tasa-arvovaikutusten paikkaaminen vaatii investointeja julkiseen hoivaan ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen.

# 1. Koronakriisillä on ollut sekä lyhyt- että pitkäkestoisia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon

THL:n johtamassa Koronakriisin vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon Suomessa -hankkeessa on selvitetty kriisin sukupuoli- ja tasa-arvovaikutuksia. Hankkeen 31.5.2022 julkistettavien tulosten[1] perusteella vaikutukset sukupuolten tasa-arvon eri osa-alueisiin voi tiivistää seuraavasti:

**Työelämän tasa-arvo**

- Naisten työllisyys kärsi ensimmäisenä koronavuonna enemmän kuin miesten, mutta naisten työllisyys myös toipui kriisistä nopeammin. Vuoden 2022 alussa naisten työllisyysaste jopa ohitti miesten työllisyysasteen.
- Työllisyyden lasku vuonna 2020 kohdentui naisilla ja miehillä eri ryhmiin: naisilla nuoriin, miehillä myös keski-ikäisiin; naisilla vain osa-aikatyöhön, miehillä myös kokoaikatyöhön; miehillä vain palkansaajiin, naisilla myös yrittäjiin; naispalkansaajilla pääasiassa määräaikaisiin, miehillä myös vakinaisiin työsuhteisiin
- Naispalkansaajien kokemukset koronapandemian vaikutuksista omaan työhön ovat kielteisempiä kuin miesten. Kielteisimmin pandemian vaikutukset työoloihin on koettu kunta-alalla sote- ja opetusalan tehtävissä.
- Koronakriisi lisäsi selvästi yrittäjien jaksamisvaikeuksia ja taloudellisia huolia. Naisyrittäjät kokivat miesyrittäjiä useammin sekä taloudellisen tilanteensa epävakaaksi että jaksamisongelmia. Naisyrittäjät olivat miehiä useammin tehneet sopeutumistoimia.

**Työn ja perheen yhteensovittaminen ja hoivan jakaminen**

- Koronakriisin vaikutukset lastenhoidon sukupuolittuneisiin käytäntöihin lapsiperheissä näyttävät jääneen väliaikaisiksi, joskin pidempiaikaisia ja välillisiä muutoksia on vielä vaikea arvioida.
- Lastenhoitoa jaettiin pandemian alkuvaiheen poikkeusolojen aikaan alle kouluikäisten lasten perheissä aiempaa harvemmin tasaisesti; työtilanteista riippuen toisissa perheissä lisääntyi äidin vastuu, toisissa isien.
- Etätyö hankaloitti etenkin äitien työn ja perheen yhteensovittamista pandemian alkuvaiheen poikkeusolojen aikana, mutta helpotti sitä myöhemmin kun lapset palasivat varhaiskasvatukseen ja lähikouluun.

**Naisiin kohdistuva väkivalta ja lähisuhdeväkivalta**

- Koko väestön tasolla korona ei tutkimusten mukaan ole lisännyt naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tai lähisuhdeväkivaltaa merkittävästi, mutta osassa väestöryhmiä väkivallan kokemukset ovat lisääntyneet, muuttaneet muotoaan ja vakavoituneet.
- Rajoitusten myötä väkivalta on painottunut aiempaa vahvemmin koteihin ja yksityistiloihin ja mahdollisesti näin ollen sukupuolistunut tai vakavoitunut. Esimerkiksi lapsiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa on saattanut korona-aikana jäädä piiloon tavallista enemmän.
- Tukipalveluihin hakeutuminen on lisääntynyt koronapandemian aikana, ja uudet korona-aikaiset etäpalvelut ovat tulleet tarpeeseen ja tavoittaneet uusia asiakasryhmiä. Toisaalta rajoitukset ja väkivallan tekijöiden taholta tapahtunut kontrolli ovat voineet estää palveluihin hakeutumista.

[1] Mesiäislehto ym. (toim.) (2022) *Koronakriisin vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon Suomessa*. Helsinki: VNK.

**Terveys, hyvinvointi ja palveluiden riittävyys**

- Suomessa koronavirukseen sairastuneista 48 prosenttia on ollut miehiä ja 52 prosenttia naisia, mutta miehet tarvitsivat naisia useammin sairaalahoitoa koronavirustartunnasta johtuen.
- Naiset ja tytöt ovat eri kyselyissä raportoineet keskimäärin miehiä ja poikia enemmän koetun terveyden heikentymistä, yksinäisyyttä ja ahdistuneisuutta
- Naiset raportoivat miehiä hieman useammin saavansa vähemmän lääkärin palveluja pandemian aikana kuin tarvitsisivat. Sosiaalipalveluissa palveluvajetta on ilmennyt jo ennen koronapandemiaa ikääntyneiden ja mielenterveyskuntoutujien palveluissa, ja palveluvaje on lisääntynyt pandemian aikana.

**Yleisellä tasolla koronakriisin vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon näyttävät jääneen Suomessa pelättyä pienemmiksi**. Osa kriisin negatiivisista vaikutuksista sukupuolten tasa-arvoon, kuten heikentynyt työelämän tasa-arvo ja työn ja perheen yhteensovittamisen hankaluudet, on ollut verrattain lyhytkestoisia.

**Kriisin mahdolliset pidempikestoiset negatiiviset seuraukset sukupuolten tasa-arvolle liittyvät hyvinvointiin ja mielenterveyteen, mahdolliseen epätyypillisten työsopimusten yleistymiseen sekä sote-alan henkilöstön kuormitukseen.** Naisilla koettu terveys on heikentynyt ja yksinäisyys lisääntynyt merkittävästi useissa ikäryhmissä. Myös koronakriisin vahvistamilla, pitkään kyteneillä hoivavajeilla esimerkiksi ikääntyneiden palveluissa ja mielenterveyspalveluissa voi olla pitkäkestoisia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Työmarkkinoilla nähtävissä ollut osa-aikaisten ja määräaikaisten työsuhteiden lisääntyminen saattaa puolestaan heikentää tasa-arvoa pitkällä tähtäimellä, mikäli tällaisten naispalkansaajilla miehiä yleisempien työsuhteiden osuudet jäävät pysyvästi korkeammalle tasolle. Myös naisenemmistöisten sote- ja opetusalan kriisin aikana kasvanut kuormitus voi vesittää työelämän tasa-arvoa, mikäli näiden kriittisten alojen työoloja ei saada parannettua.

**Yksilötasolla koronakriisillä on ollut huomattavia sukupuolittuneita vaikutuksia ihmisten arkeen. Niin työllisyyden, väkivallan kuin hyvinvoinnin ja mielenterveyden saralla on nais- ja miesryhmiä, joiden tilannetta kriisi on huomattavasti heikentänyt.** Nuoret naiset ja miehet ovat kärsineet koronakriisistä monella mittarilla tarkasteltuna eniten. Myös maahan muuttaneet ja ulkomaalaistaustaiset miehet ja naiset erottuvat kriisistä kärsineenä ryhmänä. Lisäksi kriisi on erityisesti kuormittanut myös kunta-alan naisvaltaisia palkansaajia, erityisesti sote- ja opetusalan henkilöstöä.

## 2. Koronakriisiin vastaava päätöksenteko ja talouspolitiikka tasa-arvonäkökulmasta[2]

Sukupuolinäkökulmat näkyivät heikosti hallituksen ja eduskunnan koronakriisiin liittyvässä päätöksenteossa. Vain 12,5 prosenttia kriisiin liittyvistä lakiesityksistä sisälsi sukupuolivaikutusten arviointia. Parhaiten sukupuolinäkökulmia tuotiin esiin sosiaaliturvan väliaikaisiin muutoksiin liittyvissä lakiesityksissä. Sen sijaan yksikään yritystukiin liittyvä lakiesitys ei pohtinut koronakriisin tai ehdotettujen tukitoimien sukupuolivaikutuksia. Alle prosentti hallituksen muista

[2] Elomäki, Anna, Jurva, Raisa, Koskinen Sandberg, Paula, Räsänen, Tapio ja Simanainen Miska (2022) Koronakriisiin liittyvä päätöksenteko ja talouspolitiikka. Teoksessa Mesiäislehto, Merita ym. (toim.) *Koronakriisin vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon Suomessa*. Helsinki: VNK.

koronaa sivuavista päätöksistä ja asetuksista sisälsi sukupuolivaikutusten arviointia. Tätä voi pitää epäonnistumisena tasa-arvoon sitoutuneelta hallitukselta. Myöskään eduskunta ei nostanut sukupuolinäkökulmia esiin. Koronaan vastaavat rajoitus- tuki- ja elpymistoimet suunniteltiin siten ilman sukupuolinäkökulmaista tilannekuvan ja toimenpiteiden vaikutusten analyysia.

Vuosien 2020–2021 lisätalousarviot ja talousarviot sisälsivät noin 20 miljardin euron edestä koronaan liittyviä määrärahoja, valtuuksia ja veromuutoksia (Kuvio 1). Isoimmat kokonaisuudet olivat yritysten tukeminen (osin suorin tuin, osin valtiontakauksin ja lainoin), pandemian hoito (suojavälineet, rokotteet, sairaalahoito), peruspalvelut (sis. kuntien tukeminen) ja sosiaaliturva (uudet toimet ja koronaan liittyvät suhdannevaihtelut).

**Kuvio 1. Vuosien 2020 ja 2021 talousarvioihin ja lisätalousarvioihin sisältyneiden koronaan liittyvien määrärahojen, valtuuksien ja veromuutosten kohdentuminen.**

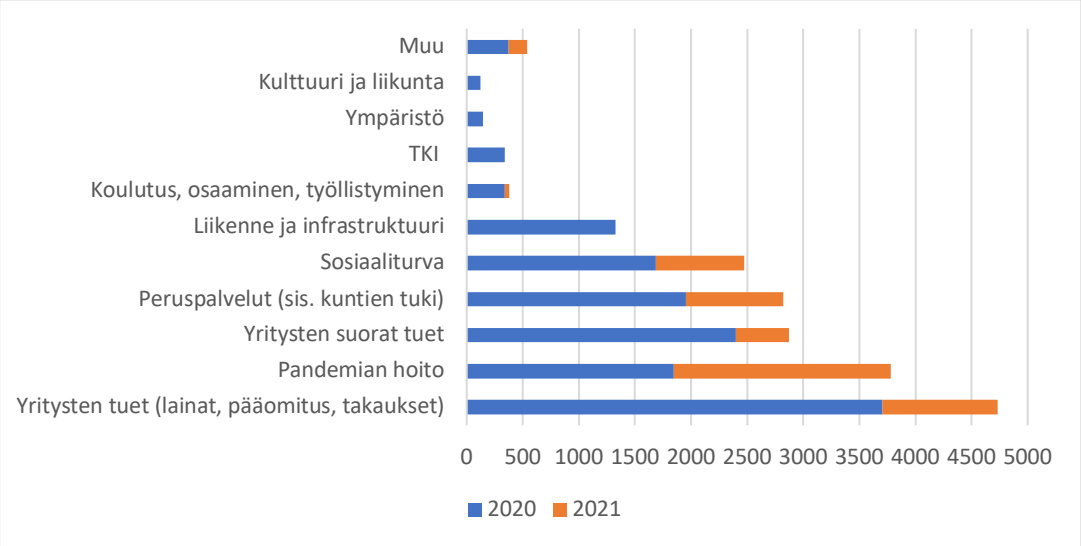


Lähde: VM, Eduskunta. Laskelmat Anna Elomäki, Tampereen yliopisto

Koronakriisin hoidon ja jälleenrakennuksen yhteydessä vain vähän sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen kohdennettuja toimia. Määrärahat olivat pieniä: yhteensä 511 milj. euroa eli 2,6 prosenttia koronatoimien kokonaisuudesta. Nämä toimet sisältyvät kuviossa 1 kategorioihin ’Sosiaaliturva’, ’Koulutus, osaamiseen ja työllistyminen’ sekä ’Muu’. Vain kaksi koronamäärärahaa liittyi suoraan sukupuolten tasa-arvon edistämiseen: väliaikainen epidemiatuki korvaamaan ansionmenetystä henkilön joutuessa ottamaan palkatonta vapaata lapsen hoitamiseen (24 miljoonaa euroa) ja Nollalinjan chat-palvelun kehittäminen (26 000 euroa). Yhdenvertaisuuden edistämiseen liittyvistä määrärahoista suurimmat olivat yrittäjien työmarkkinatuki (360,6 miljoonaa euroa vuosina 2020–2021). Heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevat huomioitiin lähinnä vuoden 2020 väliaikaisen epidemiakorvauksen avulla (60 milj. euroa).

Yritystuet olivat euromääräisesti koronaan liittyvien tuki- ja elvytystoimien suurin kokonaisuus. Yritystukien kohdentuminen eri toimialoille ei ollut tasa-arvonäkökulmasta täysin tasapainoinen. Analyysin kohteena olleista vuonna 2020 myönnetyistä 1,58 miljardin euron yritystuista (Business Finland, ELY-keskukset, Valtiokonttori, esimerkkikunnat) vain 14 prosenttia (n. 225 miljoona euroa) kohdistui naisenemmistöisille aloille. Miesenemmistöisille aloille kohdistui yritystuista 38

prosenttia (n. 604 miljoonaa euroa) ja tasatoimialoille 48 prosenttia (755 miljoonaa euroa). Business Finlandin yli miljardin euron rahoituksesta vain 11 prosenttia oli myönnetty naisenemmistöisille aloille. Myös ELY-keskusten myöntämä tuki pk-yrityksille kohdistui enemmän miesvaltaisille kuin naisvaltaisille aloille. Sen sijaan valtiokonttorin myöntämä, koronakriisistä kärsineille yrityksille kohdennettu kustannustuki näyttää sukupuolinäkökulmasta tasapainoiselta. (ks. Kuvio 2.)

**Kuvio 2: Vuonna 2020 Business Finlandin, ELY-keskusten ja Valtiokonttorin myöntämien yritysten koronatukien kohdentuminen mies- ja naisvaltaisille aloille**

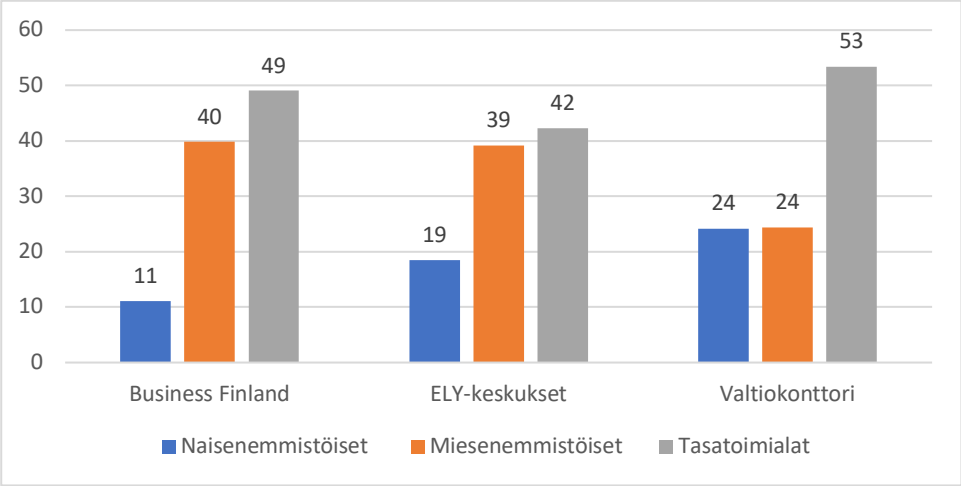


Lähde: Business Finland, ELY-keskukset, Valtiokonttorit. Laskelmat Paula Koskinen-Sandberg ja Raisa Jurva, Tampereen yliopisto

**Kuvio 3. Esimerkkikuntien myöntämä yksinyrittäjien tuki toimialan sukupuolijakauman mukaan**

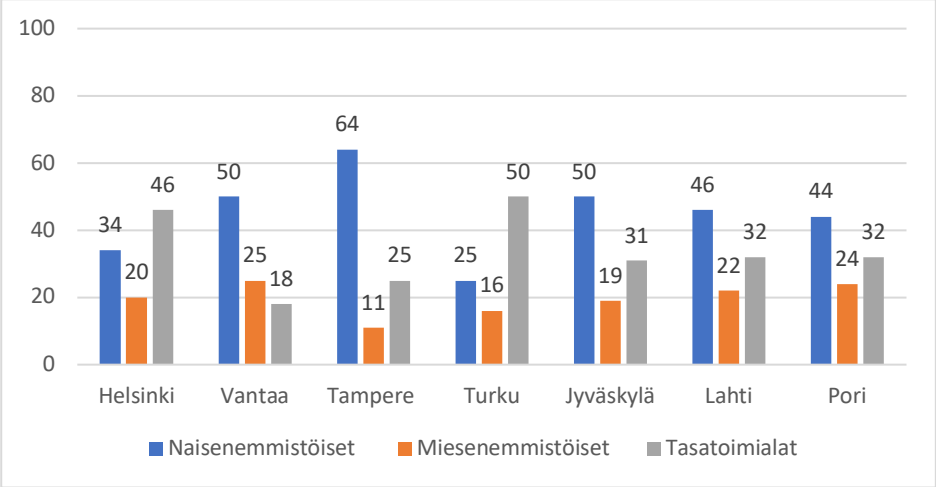


Lähde: Mainitut kunnat. Laskelmat Paula Koskinen Sandberg ja Raisa Jurva, Tampereen yliopisto

Kuntien myöntämästä, niin ikään heikentyneeseen taloudelliseen tilanteeseen sidotusta yksinyrittäjien tuesta kohdistui kaikissa esimerkkikunnissa suurin osa joko naisenemmistöisille toimialoille tai tasatoimialoille (Kuvio 3).

Yrityksille suunnatut eri tukimuodot auttoivat välttämään konkurssiaallon ja massatyöttömyyden, joka olisi saattanut kriisin alkuvaiheessa kohdistua naisvaltaisiin aloihin ja heikentää työmarkkinoiden tasa-arvoa ja taloudellista tasa-arvoa. Tasa-arvonäkökulmasta tukien kohdentuminen herättää kuitenkin kysymyksiä, huomioiden että kriisi iski alussa erityisesti naisenemmistöisille aloille. Olemassa olevien tuki-instrumenttien euromääräisesti hyvin merkittävät tuet kanavoituivat miesvaltaisille aloille, kun taas uusien, koronakriisin aiheuttamia menetyksiä korvaavien instrumenttien mittakaavaltaan selvästi pienemmät tuet kanavoituivat naisvaltaisille aloille. Edes uudet tukimuodot eivät välttämättä onnistuneet huomioimaan pienituloisten naisyrittäjien tilanteita. Esimerkiksi yksinyrittäjänaisissa on paljon alimpaan tulodesiiliin kuuluvia, jotka ansaitsevat niin vähän, etteivät he välttämättä olleet oikeutettuja tukeen.

Sen sijaan kriisin aikana tehtyjen väliaikaisten sosiaaliturvan muutosten kohdentumisessa ei vuonna 2020 juuri näkynyt eroja miesten ja naisten välillä (Taulukko 1). Yleensäkin Suomessa olemassa oleva sosiaaliturvajärjestelmä vaimensi tehokkaasti koronakriisistä aiheutuneen työttömyyden vaikutuksia tuloköyhyyteen. Sen sijaan tilapäiset muutokset etuuslainsäädäntöön olivat lopulta vaikutuksiltaan melko pieniä. Merkittävin muutos aikaisempaan sekä etuusmenojen että etuusjärjestelmän periaatteiden näkökulmasta oli yrittäjien työmarkkinatuki. Toisin kuin joissain muissa maissa, Suomessa tuettiin kuitenkin niukasti vanhempia, jotka joutuivat hoitamaan lastaan kotona. Väliaikaisen epidemiatuen taso oli matala verrattuna vastaaviin etuuksiin muissa maissa. Verrattain kevyistä rajoitustoimista huolimatta etäkoulujaksot ja karanteenitoimet, jotka pitkään koskivat sairastuneen koko perhettä ja myös altistunutta, rasittivat perheiden arkea ja tekivät työnteosta monissa perheissä haastavaa. Kuormitusta olisi voitu helpottaa tukemalla taloudellisesti lapsiaan kotona hoitavia vanhempia sen sijaan, että nämä joutuivat usein työskentelemään lastenhoidon ohella tai olemaan poissa töistä ilman korvausta. Tällaisia käytäntöjä oli esimerkiksi Itävallassa ja Saksassa, joissa lasta kotona hoitava vanhempi sai ansioihin perustuvan korvauksen menetetyistä työtuloista.

**Taulukko 1. Miesten ja naisten käytettävissä olevat tulot ennen koronakriisiä ja koronakriisin sekä tilapäisten sosiaaliturvan muutosten vaikutukset tuloihin.**

| | Lähtötaso (1) | | Kriisin vaikutus (2) – (1) | | Tilapäisten etuuksien vaikutus (3) – (2) | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Miehet | Naiset | Miehet | Naiset | Miehet | Naiset |
| Henkilöitä | 2 183 320 | 2 278 185 | | | | |
| Simuloidut tulot, e/v | 28 373 | 22 699 | | | | |
| Tulojen muutos, e/v | | | -568 | -318 | 26 | 26 |
| Tulojen muutos, % | | | -2,00 | -1,40 | 0,09 | 0,12 |

Lähde: SISU-mikrosimulointimalli. Simuloinnit Tapio Räsänen ja Miska Simanainen, Kela

**Toisin kuin etuudet, sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta tärkeät hyvinvointivaltion palvelut eivät olleet ihmisten tukena kriisin aikana siinä määrin kuin niiden olisi pitänyt olla**. Perusterveydenhuollon kantokyky säilyi melko hyvin, mutta mielenterveyspalveluissa ei pystytty vastaamaan kasvaneeseen palvelutarpeeseen. Vanhuspalveluja rajoitettiin, ja käytännöt muuttuivat laitosmaisempaan suuntaan. Korona-aikana myös lähisuhdeväkivallan uhreilla oli vaikeuksia hakeutua palveluihin ja saada palveluja.

Investoinnit hyvinvointivaltion palveluihin ovat näistä ongelmista huolimatta jäämässä koronakriisin liittyvissä tuki- ja jälleenrakennustoimissa pienehkölle huomiolle. Lisäksi investoinnit hoivaan on kansainvälisessä tutkimuksessa nähty tärkeänä tasa-arvotietoisen jälleenrakennuksen elementtinä[3]. Pandemian hoitoon ja kuntien peruspalveluihin kanavoitiin kriisin aikana merkittäviä määriä rahaa, mutta varsinaiset kohdennetut investoinnit jäivät pieniksi (Kuvio 3). Jälleenrakennuksen yhteydessä tehdyt hoivainvestoinnit olivat pääasiassa kertaluonteisia investointeja perheiden, lasten, nuorten ja vanhusten palveluihin ja hyvinvoinnin tukemiseen, ja niillä pyrittiin lieventämään pandemian vaikutuksia[4]. Palveluinfrastruktuurin pidempiaikaisiin ongelmiin ja heikentymiseen (esim. hoivahenkilöstön riittävyys ja työolot, vanhushoivan ongelmat) ei jälleenrakennustoimilla haettu ratkaisuja.

**Kuvio 3: Vuosien 2020 ja 2021 talousarvioissa ja lisätalousarvioissa päätettyjen hoivaan liittyvien koronatoimien jakautuminen, % hoivaan liittyvien toimien kokonaisuudesta**

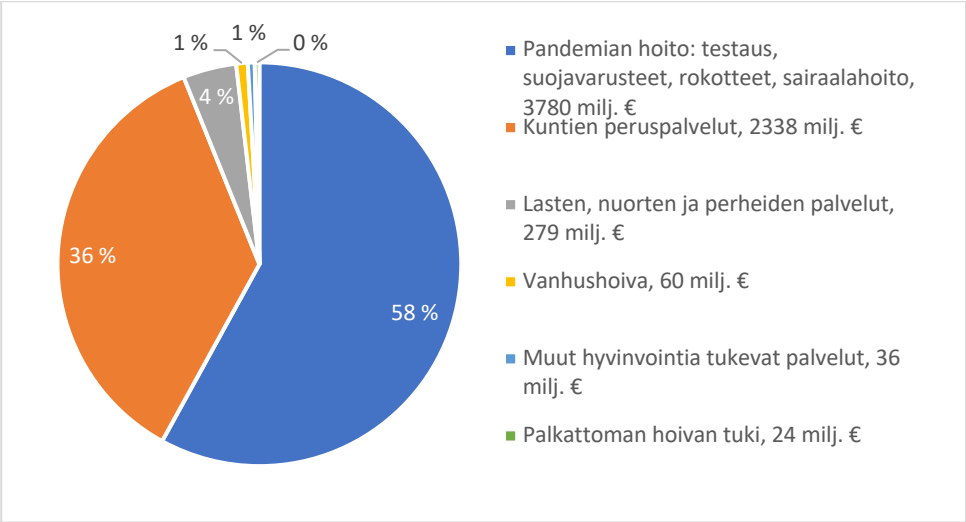


Lähde: VM, Eduskunta. Laskelmat Anna Elomäki, Tampereen yliopisto

[3] De Henau, Jerome ja Himmelweit, Susan (2021) A care-led recovery from Covid-19: Investing in high quality care to stimulate and rebalance the economy. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13545701.2020.1845390

[4] Lisää tietoa hoivainvestointien kohdentumisesta: Elomäki, Anna (2022) Sukupuolten tasa-arvo koronakriisiin vastaavassa päätöksenteossa ja talouspolitiikassa. *Alusta.* https://www.tuni.fi/alustalehti/2022/04/21/sukupuolten-tasa-arvo-koronakriisin-vastaavassa-paatoksenteossa-ja-talouspolitiikassa/

## 3. Sukupuolten tasa-arvo kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa[5]

Suomessa toteutetaan koronakriisin liittyviä elpymis- ja jälleenrakennustoimia myös EU-varoin. Yksi EU:n elpymis- ja palautumisvälineen tarkoituksista on kriisin sosiaalisten ja taloudellisten, etenkin naisiin kohdistuvien vaikutusten lieventäminen. Myös hoivainfrastruktuurin merkitys tasa-arvolle tunnistetaan. Kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa tulee selvittää, kuinka suunnitelman toimenpiteet edistävät sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä avata jäsenmaan tasa-arvotilannetta. Jäsenmailla ei kuitenkaan ole velvollisuutta kohdistaa rahaa sukupuolten tasa-arvon edistämiseen.

Päällisin puolin sukupuolten tasa-arvo on Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmassa eli Kestävän kasvun ohjelmassa läsnä. Yksi suunnitelman viidestä yleisestä tavoitteesta on tasa-arvon edistyminen. Suunnitelmassa pohditaan myös erillisissä osioissa sukupuolten tasa-arvon tilaa Suomessa sekä suunnitelman vaikutuksia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Myös koronakriisin liittyvät hoivavajeet ja hoitohenkilökunnan kasvanut taakka huomioidaan – tosin ilman sukupuolinäkökulmaa. Suunnitelmassa tasa-arvosta puhutaan siis selvästi enemmän kuin kansallisten elvytystoimien yhteydessä. Linkki suunnitelman yleisen tasa-arvotavoitteen, tunnistettujen tasa-arvo-ongelmien sekä toimenpiteiden välillä jää kuitenkin ohueksi.

Yksikään suunnitelman 67 toimenpiteestä ei tähtää nimenomaan tasa-arvon edistämiseen. Moni toimenpide kohdistuu kuitenkin mies- tai naisvaltaisiin ryhmiin tai vaikuttaa muulla tavalla epäsuorasti sukupuolten tasa-arvoon. Tällaisia tasa-arvorelevantiksi luokiteltavia toimia on suunnitelmassa 366 miljoonan euron edestä (17,6 prosenttia kokonaisbudjetista).

Esimerkiksi naisvaltainen sote-henkilöstö ja valtaosin naisista koostuvat työkyvyttömyyseläkkeellä olevat ovat työkyvyn ylläpitoon liittyvien toimenpiteiden (47 miljoonaa euroa) kohderyhmiä. Jatkuvan oppimisen uudistus (44 miljoonaa euroa) taas pyrkii nostamaan pelkän peruskoulun varassa olevien (valtaosin miesten) koulutustasoa, ja siinä on myös segregaation purkuun liittyviä mahdollisuuksia. Myös hoivatakuun noudattamiseen ja koronakriisin aiheuttamien hoivavajeiden paikkaamiseen liittyvät toimenpiteet (yht. 260 miljoonaa euroa) sekä yliopistojen aloituspaikkojen lisääminen, ml. hoiva-alalla (15 miljoonaa euroa) ovat tärkeitä tasa-arvolle.

Näiltä tasa-arvorelevanteilta toimilta puuttuvat kuitenkin selkeät tasa-arvotavoitteet. Esimerkiksi jatkuvan koulutuksen uudistuksella olisi voitu pyrkiä suoremmin segregaation purkamiseen. Uudistuksella olisi esimerkiksi voitu kohdennetusti edistää naisten uudelleenkouluttautumista teknisille aloille, joille suunnitelman vihreään ja digitaaliseen siirtymään liittyvät investoinnit kohdistuvat. Vaikka elpymissuunnitelmassa tehdyt investoinnit hoivainfrastruktuuriin ovat sinänsä tasa-arvonäkökulmasta tärkeitä, suunnitellut toimenpiteet liittyvät enemmän järjestelmien uudistamiseen kuin sukupuolittuneiden hoivavajeiden tai alan naisvaltaisen henkilöstön tarpeiden tunnistamiseen ja niihin vastaamiseen.

Sukupuolistunut väkivalta puolestaan sivuutetaan täysin, vaikka kyseessä on yksi Suomen merkittävimmistä tasa-arvo-ongelmista, ja koronakriisi on lisännyt joidenkin väestöryhmien väkivallan kokemuksia.

[5] Laskelmat sisältyvät Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) ensi vuonna julkaistavaan selvitykseen kansallisista elpymis- ja palautumissuunnitelmista. Olen tehnyt selvityksen Suomi-osuuden. Tietoa julkaistu täällä:

Näyttääkin siltä, etteivät kansalliset tasa-arvotavoitteet ja -ongelmat ohjanneet elpymisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden valintaa. Pikemminkin tasa-arvosta puhutaan ennalta määriteltyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden ehdoilla.

## 4. Koronakriisin tasa-arvovaikutusten huomiointi tulevien vuosien talouspolitiikassa

Koronakrisiin sukupuolittuneet vaikutukset sekä vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon on tärkeää huomioida tulevien vuosien talouspolitikassa ja kriisin jälkihoidossa.

- Koronakriisin aiheuttamien ja pidempiaikaisten hoivavajeiden paikkaamisen sekä kriisistä erityisesti kärsineiden ryhmien (esim. maahan muuttaneet) terveyden ja hyvinvoinnin parantamisen on oltava osa kriisin jälkihoitoa. Tämä vaatii investointeja julkiseen hoivasektoriin.

- Sekä aikuisten että nuorten mielenterveyspalveluiden resursseja on vahvistettava. Mielenterveysongelmien lisääntyminen kriisin aikana kasvatti painetta jo ennalta ruuhkautuneissa palveluissa. Naiset ovat kärsineet kriisin liittyvistä mielenterveysongelmista selvästi miehiä enemmän.

- Väkivallan uhrien tukipalveluiden tunnettuuteen on panostettava. Tarvitaan saavutettavaa tietoa siitä, mitä tukipalveluita on tarjolla, kenelle ne on suunnattu ja millaista palvelua niistä saa. Lisäksi on panostettava koetun väkivallan tunnistamiseen eri alojen asiantuntijoiden keskuudessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

- Naisvaltaisen sosiaali- ja terveysalan sekä opetusalan työoloihin, palkkaukseen ja työhyvinvointiin tulee panostaa tulevaisuudessa enemmän. Koronakriisi kuormitti erityisesti näiden alojen työntekijöitä, ja henkilöstö oli etenkin vanhuspalveluissa kuormittunut jo ennen kriisiä. Monet tekevät fyysisestikin raskasta työtä kiireessä ja matalalla palkalla.

- Sukupuolinäkökulma tulisi integroida paremmin kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoon. Sukupuolinäkökulma tulisi ottaa paremmin mukaan erityisesti työkykyyn sekä hoivavajeiden paikkaamiseen liittyvissä uudistuksissa ja investoinneissa

- Seuraavan hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa tulisi tehdä entistä suurempia ponnistuksia niiden tasa-arvo-ongelmien korjaamiseen, jotka tuottivat koronakriisin aikana sukupuolittuneita vaikutuksia (esim. segregaatio, hoivan jakaminen, väkivalta). Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on tärkeä osa yhteiskunnan pitkän aikavälin resilienssin lisäämistä ja vahvistamista.

- Tulevissa kriiseissä on tärkeää arvioida mahdollisten rajoitus- kuin tukitoimien sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutuksia. Lisäksi tuleviin kriiseihin vastaavan politiikan on tuettava julkilausuttuja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustavoitteita ja huomioitava haavoittuvat ryhmät. Tasa-arvon edistäminen ei saa jäädä kriisin jalkoihin.